

**Må tidligst offentliggøres, når talen er holdt
Det talte ord gælder**

Formand for Foreningen NORDEN i Sydslesvig, Fhv. minister Anke Spoorendonk Ved mødet på Askfelt Danske Skole Fredag den 24. maj 2019 kl. 16

Sydslesvig som porten til Norden!

”Porten til Europa fundet ved Dannevirke”, meldte TV Syd i slutningen af august 2010, da arkæologerne havde udgravet den eneste åbning i Dannevirkeanlægget. Udgravningerne blotlagde en vold af kampesten, som har været tre meter høj og tre meter tyk. Og de viste masser af sten, hvorved ingen ved, hvor stenene kom fra – kun, at der må have været tusinder af arbejdere til at bygge volden.

Som eneste åbning i Dannevirke har porten været til for konger, fyrster, bønder og handelsfolk; vandringsmænd og munke, oksekærrer og kreaturflokkede – og så selvfølgelig soldater enten på vej mod syd for at bekæmpe sakserne eller slaverne, eller på vej i den modsatte retning for at angribe danerne. Porten til Europa har dermed også været porten til Norden. Det siger sig selv, at man kan åbne og lukke en sådan port, men det siger ikke sig selv, om man vælger at åbne eller lukke den. Det skal der mere til, nemlig både vilje og handling.

Taget i betragtning, at kampen for det danske op igennem historien har været ført med Dannevirkes lukkede port i ryggen, er der al mulig grund til at holde fast i, at vi i dag har valgt at gøre Dannevirke – og dermed også Sydslesvig - til et mødested, hvor dialogen trives. Vi vælger den åbne port, fordi vi har lært at værdsætte, at den giver os et større udsyn. Vi har lært det på den hårde måde, kunne man sige – i forholdet mellem dansk og tysk, mellem flertal og mindretal hér, hvor vi lever.

Når årsmødeplakaten i år viser de fem nordiske svaner flyve hen over Valdemarsmuren, skyldes det jo, at årsmødernes motto i år er : Norden møder Sydslesvig – vi knytter bånd! Men plakaten peger også på, at vi billedligt talt kun kan mødes, når der er en åbning i Valdemarsmuren - en port, om man vil. At vi samtidig har lov til at glæde os over, at Dannevirke og Hedeby i juni 2018 blev optaget på UNESCOs Verdensarvliste, hører så måske også med til billedet. Men budskabet er, at vi i Sydslesvig er porten til Norden.

I år er det 100 år siden Danmark, Norge og Sverige oprettede Foreningen Norden med nationale afdelinger i hvert af landene; Island kom med i 1922 og Finland i 1924. Siden blev også selvstyreområderne Færøerne, Åland og Grønland en del af Foreningen Norden. Foreningen Norden er et fredsprojekt, der blev til i skyggen af 1. Verdenskrig og var båret af håbet om, at man ved øget samarbejde og mellemløst forståelse kunne undgå et nyt krigsmareridt. Det kunne man som bekendt ikke og samtidig fik 2. Verdenskrig helt andre konsekvenser for de nordiske

lande. Det forklarer Foreningen Nordens opblomstring som folkelig forening efter 1945 – medlemstallet blev mangedoblet og rigtig mange lokalforeninger begyndte at etablere venskabsforbindelser på tværs af de nordiske lande. I disse år opstod også det officielle nordiske samarbejde – med oprettelsen af Nordisk Råd i 1952 og Nordisk Ministerråd i 1971.

Allerede i starten af 1950'erne forsøgte mange i Sydslesvig at blive en del af den nordiske familie. Det skyldtes ikke mindst en ildsjæl som Christian Karstoft, dansk præst i Tarp og senere provst i Sydslesvig, som i 1952 søsatte det Sydslesvig-Norden, der med de første venskabsbyrejser til Finland og Island lagde fundamentet til Danmarks dengang næststørste lokalforening Norden. Formelt blev Foreningen Norden i Sydslesvig dog først stiftet i januar 1964. Når det varede så længe, har Christian Karstoft senere fortalt, skyldtes det "dansk frygtagtighed" over for den store tyske nabo. Finnerne hjalp os, fortæller han, hvorved det måske kom os til gode, at Karstoft er finsk gift. Og dermed, siger han i en beretning om denne tid, fik Sydslesvig, "landet uden for Norden", nu "hele Norden som sit bagland". Som en ekstra krølle på historien kan jeg tilføje, at de sydslesvigske årsmøder i 1964 kom til at stå "i Nordens Tegn". Dengang markerede vi, at vi med Foreningen Norden i Sydslesvig blev en del af det nordiske fællesskab, mens vi i dag inviterer Norden inden for i vores årsmødestue for at knytte nye bånd og sikre os, at de gamle stadig holder.

Nordisk kultur er for længst blevet en del af vores sydslesvigske hverdag. Vi støder på den alle steder – ikke kun, når vi handler i Ikea, men også på biblioteket eller derhjemme i børneværelset, hvor Pipi Langstrømpe, Emil fra Lønneberg og Ronja Røverdatter slår sig løs. - Når vi læser nordiske krimier eller hører den færøske sanger Eivor til en koncert i Flensborg. Men nordisk kultur er selvfølgelig langt mere end dét. Det er også en lang tradition for folkeoplysning, medborgerskab og flade samfundsstrukturer. Der er desuden grund til at minde om, at man i Norden kan komme langt med at tale svensk, norsk eller dansk. Det kræver god vilje, ikke mindst fra os i Sydslesvig, men den sproglige gevinst gør sig gældende med det samme - til glæde for alle i en samtale. Derfor indbyder vi i Foreningen Norden i Sydslesvig til kulturmøder af alle slags eller også til rejser i Norden. Overskriften er hver gang Foreningen Nordens gamle motto: "Kendskab giver venskab" og det er jo i virkeligheden, hvad kulturmøder handler om. Og vi er om noget glade for, at Norden i år får mulighed for at møde Sydslesvig til årsmødearrangementer rundt om i vores landsdel.

Årsmøderne står dermed for et kulturmøde, som trukket lidt hårdt op godt kan sammenlignes med den tradition af Folkemøder, der efterhånden findes i alle de nordiske lande. Ikke kun på Bornholm, men også i Arendal i Norge og i Almedalen på Gotland mødes mennesker i løbet af sommeren i nogle dage for at debattere på tværs af politiske tilhørsforhold og synspunkter. Her brydes meninger i åbne debatter; tonen er fordragelig og programmet mangfoldigt. Har man én gang været til Folkemøde på Bornholm, ved man, hvad jeg taler om. Krydret med nordisk hygge er folkemøderne med andre ord et helt særligt fællesskab, som samtidig illustrerer nogle af de værdier, vi opfatter som grundlæggende i de nordiske samfund: Demokrati, ytringsfrihed, ligestilling, gensidig respekt og tillid.

Set ude fra – gennem den sydslesvigske port til Norden, så at sige – kan det virke, som om disse værdier er blevet taget så meget for givet, at det til tider er blevet glemt, hvor vigtige de er for samfundene i Norden. At disse værdier ligger til grund for de nordiske velfærdssamfund. Hvis vi løfter blikket og ser ud i verden må vi konstatere, at disse værdier ikke er allemandseje. De er under pres. Demokrati og ytringsfrihed udfordres af hadefulde ytringer, af "fake news" og alternative fakta. Ligestillingsdagsordenen, som gennem det sidste århundrede har oplevet skelsættende fremskridt, oplever nu reelle tilbageskridt. Og værdier som tillid og åbenhed risikerer at blive afløst af mistillid og frygt.

Det taler for det nordiske samarbejde, at Nordisk Ministerråd står sammen i kampen for de nordiske værdier og at dette engagement også omfatter folkemøderne. Men netop her i 100 året for Foreningen Nordens oprettelse kan jeg savne et stærkere billede af, hvad foreningen kan bidrage med. Hvorfor er det i det hele taget vigtigt, at Foreningen Norden findes som folkelig forening i det 21. århundrede? Og hvor står vi i Sydslesvig, kunne man passende tilføje. Hvis årsmøderne er mindretallets Folkemøde, bør vi så ikke være åbne for at drøfte deres form og indhold på en ny måde, netop med de egentlige nordiske folkemøder som inspirationskilde? Det ville ikke blot styrke årsmøderne, men også vores ståsted som porten til Norden.

Samtidig er jeg overbevist om, at netop vi i Sydslesvig kan give det folkelige foreningsarbejde i Norden en ny dimension, fordi vi om noget er bevidste om, at kulturmøder også altid betyder møder om sprog og identitet. Hvilket i parentes bemærket måske er en god forklaring på, hvorfor vi altid har haft et særligt forhold til Vestnordens folk, altså til Grønland og Færøerne. Det er vores styrke set i forhold til Foreningen Nordens arbejde her i det 21. århundrede.

Samtidig står vi for et bredere udsyn, idet Slesvig-Holsten er det eneste forbundsland i Tyskland, som er hjemstavn for tre nationale mindretal: det danske mindretal, den frisiske folkegruppe og de tyske Sinti og Roma. Politisk set har vi siden 1990'erne kunnet iagttage en voksende offentlig interesse for at styrke samarbejdet mellem Slesvig-Holsten og Norden. Det er således ikke tilfældigt, at den slesvig-holstenske Landdag i 2016 blev observatør i Nordisk Råd. Det afgørende spørgsmål for os vil derfor være, hvordan mindretallenes merværdi kan blive mere synlig i dialogen om det nordiske fællesskab, så vi for alvor kan knytte bånd mellem Sydslesvig og Norden.